

سنجش کیفیت زندگی روستایی از بعد اجتماعی با بهره گیری و مقایسه از مدل‌های تشابه به حل ایده آل (TOPSIS) و تکنیک بردار ویژه (TEV) مطالعه موردی: دهستان میانکاله بهشهر^۱

اسدا... دیوسالار

استادیار گروه جغرافیا و برنامه ریزی شهری دانشگاه پیام نور- ایران

محمدرضا نقوی^۲

مدرس دانشگاه. دانش آموخته جغرافیا و برنامه‌ریزی روستایی، از دانشگاه تربیت مدرس

ابوذر پایدار

دانشجوی دکتری جغرافیا و برنامه‌ریزی روستایی دانشگاه تربیت مدرس

تاریخ پذیرش مقاله: ۱۳۹۱/۰۷/۲۰

تاریخ دریافت مقاله: ۱۳۹۱/۴/۳۰

چکیده

کیفیت زندگی از جمله مسایل مهمی است که ابتدا با گسترش همه‌جانبه ی فناوری و فرایند صنعتی شدن در کشورهای غربی مورد توجه اندیشمندان قرار گرفته است. قرن‌ها است که مردم به دنبال زندگی خوب بوده‌اند و انسان‌ها پیوسته برای بهبود شرایط زیست خود، کوشیده‌اند تا از استعدادها و توانمندی‌های محیط زندگی خود، به بیشترین میزان و بهترین نحو بهره‌برداری کنند. در این میان همواره مسئله اصلی این بوده است که: زندگی مطلوب چیست؟ تعاریف و شاخص‌های گوناگونی اعم از عینی و ذهنی در مورد کیفیت زندگی مطرح شده‌اند، که همین خود ارائه تعریف واحد و مورد پذیرش وفاق جهانی را در شناسایی شاخص‌های مناسب و اندازه‌گیری آنها با مشکل روبه‌رو ساخته است. این مقاله به دنبال پاسخ به این سوال است که آیا بین سنجش کیفیت زندگی روستایی از بعد اجتماعی در جامعه نمونه ارتباط معناداری وجود دارد؟ پاسخی مستدل ارائه نماید. محدوده‌ی مورد مطالعه ۱۱ روستا از دهستان میانکاله شهرستان بهشهر و روش تحقیق بصورت پیمایشی و توصیفی-تحلیلی است که روش گردآوری اطلاعات نیز بصورت کتابخانه‌ای و میدانی از طریق پرسش‌نامه در قالب طیف لیکرت طراحی شده و سؤال تحقیق از طریق نرم‌افزار (SPSS) مورد تحلیل قرار گرفته است با توجه به نتایج تحقیق و مقدار sig بدست آمده از متغیرها که پایین تر از سطح آلفا 05/ بوده، می‌توان استنباط کرد که رابطه معناداری بین کیفیت زندگی روستایی ساکنان دهستان میانکاله از بعد اجتماعی وجود دارد و هم‌چنین با بهره‌گیری از روش تاپسیس در جهت رتبه‌بندی روستاها؛ روستاهای امیرآباد، زینوند، زاغمرز به ترتیب از بیشترین و روستاهای نمک‌چال، یعقوب لنگه از کم‌ترین تاثیرپذیری از کیفیت زندگی برخوردار بوده‌اند.

واژگان کلیدی: کیفیت زندگی، بعد اجتماعی، TEV، TOPSIS

^۱- این مقاله بر گرفته از طرح پژوهشی دانشگاه پیام نور می‌باشد.

مقدمه

واژه کیفیت زندگی سرچشمه روشنی ندارد. کیفیت زندگی اگر چه جذابیت و معنی عام دارد، یک تعریف پذیرفته عام ندارد. هر عبارتی که در تعریف کیفیت زندگی بکار رود، کیفیت زندگی یک فرد به حقایق عینی و خارجی زندگی اش و دریافت‌ها و ادراکات درونی و ذهنی او از این عوامل و نیز خودش وابسته است. بهبود کیفیت زندگی در یک مکان و یا برای اشخاص و گروه‌های خاص همواره کانون اصلی توجه برنامه‌ریزان بوده است. در واقع بهبود کیفیت زندگی در هر جامعه‌ای، یکی از مهم‌ترین اهداف سیاست‌های عمومی آن جامعه است (لطفی، ۱۳۸۸: ۱). کیفیت زندگی، مفهومی پیچیده و چندبعدی است که تحت تأثیر مؤلفه‌هایی چون زمان و مکان، ارزش‌های فردی و اجتماعی قرار دارد، و از این‌رو معانی گوناگونی برای افراد و گروه‌های مختلف بر آن مترتب است. برخی آن را به عنوان قابلیت زیست‌پذیری یک ناحیه، برخی دیگر به عنوان اندازه‌ای برای میزان جذابیت و برخی به عنوان رفاه عمومی، بهزیستی اجتماعی، شادکامی، رضایت‌مندی و مواردی از این‌ست تعبیر کرده‌اند (رضوانی، منصوریان، احمدی، ۱۳۸۸: ۷). با توجه به چند سطحی و پیچیدگی مفهوم کیفیت زندگی (QOL) هدف آن در ابعاد کلان در برگیرنده فرایندهای چون: (توسعه زندگی اجتماعی، اقتصادی و محیطی است، شکل (۱)) و در سطح خرد (بهبود شرایط فردی، ذهنی و روانی افراد) می باشد (Brown, Ann Bowling, Terry Flynn, 2004:67)

شکل (۱): ابعاد کیفیت زندگی

منبع: فتاحی، ۱۳۸۹: ۴۵

Barua در سال (۲۰۰۷) بیان داشت که کیفیت زندگی یک رویکرد جامع است که نه تنها بر افراد، بلکه بر فرایندهای جسمی، روانی، معنوی و عملکردی تأثیر گذار است و بخصوص ارتباط فرد با محیط و فرصت‌هایی را برای حفظ و افزایش مهارت‌ها، کاهش نقصان عملکردها، استقلال در زندگی ایجاد می‌کند (Walzer, 1994:89). واژه کیفیت زندگی بیشتر با محیط طبیعی و شرایط خارجی زندگی افراد از قبیل آلودگی، کیفیت مسکن، جنبه‌های زیبایی شناسانه، تراکم ترافیک، شیوع جرم و مانند این‌ها مرتبط است. این متغیرها تأثیر قابل ملاحظه‌ای بر سطح

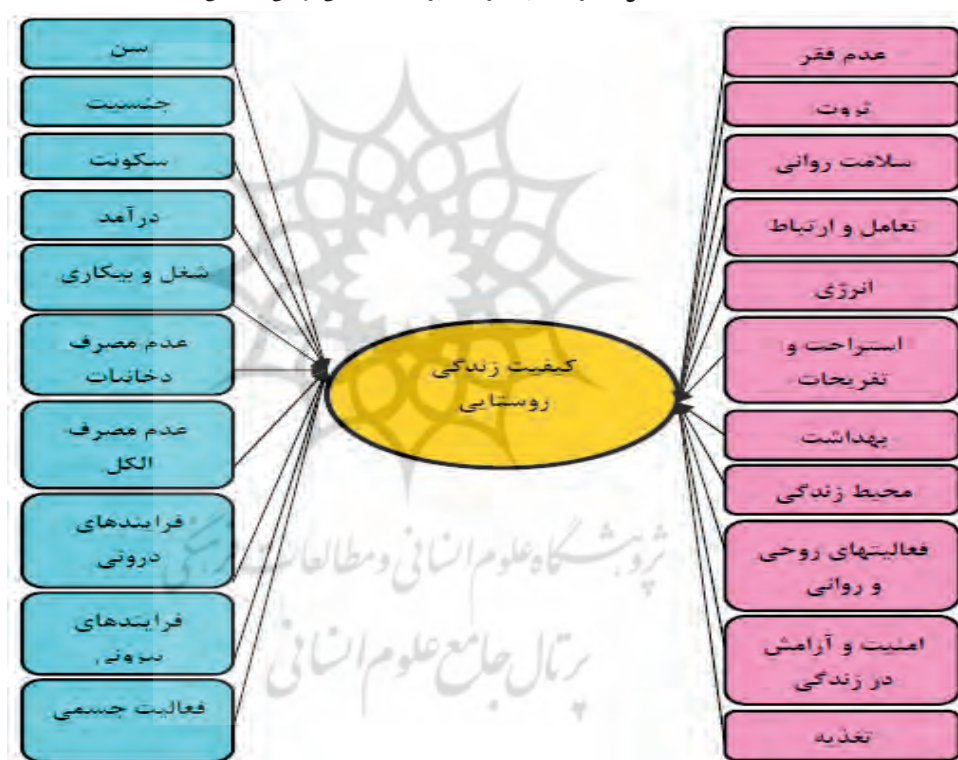
ارضای افراد از زندگی‌شان دارند. اما آن‌ها فقط جنبه محدودی از مجموع رضایت‌هایی که ممکن است در فرایند زندگی ارزشمند باشد را دربر می‌گیرند. سؤال مهم این است که آیا آنها می‌توانند بخش مهمی از رفاه افراد را تشکیل دهند و یا این‌که، آیا آن‌ها به وسیله عواملی هم‌چون حس دسترسی، دوست داشتن و علاقه، حس انتخاب و غیره قابل بیان و ارائه هستند (کوکبی، ۱۳۸۴: ۲۴). در برنامه‌های اخیر توسعه روستایی اتحادیه اروپا، اهمیت قابل توجهی به بهبود کیفیت زندگی اجتماعی در مناطق روستایی و ایجاد زمینه‌هایی که افراد بتوانند بطور آزادانه و با استقلال درونی زندگی خود را تغییر داده و به رفاه اجتماعی دست یابند در سطوح ملی، منطقه‌ای مطرح شده است (Bets. 1996:61). کیفیت زندگی مردم و مکان‌های روستایی به عوامل زیادی از جمله اشتغال، درآمد مناسب، دسترسی به خدماتی مانند آموزش و بهداشت، سلامت، محیط طبیعی، امنیت، و انجمن‌های قوی وابسته است. هر چند، کیفیت زندگی مردم و مکان‌های شهری نیز بدین عوامل وابسته است، اما چالش‌های مربوط به سنجش رفاه و زندگی بهتر در این گونه نواحی با مناطق روستایی بسیار تفاوت دارد. برخی از این چالش‌ها به شرایط کلان اقتصادی وابسته‌اند اما برخی دیگر به چارچوب سازمانی و نهادی موجود در نواحی روستایی مربوط می‌شود. عواملی مانند مقیاس کوچک و تراکم کم سکونت‌گاه‌های روستایی، کاهش اشتغال و درآمد در بخش کشاورزی، فاصله زیاد و انزوای جغرافیایی آن‌ها، راه‌های ارتباطی و شبکه حمل‌ونقل نامناسب و ناکارآمد اجرای سیاست‌های لازم برای بهبود کیفیت زندگی روستایی را پیچیده تر می‌کند. توجه به اهمیت کیفیت زندگی در توسعه و بهزیستی اجتماعات انسانی، سنجش کیفیت زندگی و تبیین عوامل مؤثر بر آن اهمیتی ویژه دارد (رضوانی، منصوریان، ۱۳۸۷: ۴). همان‌طور که می‌دانیم بالاترین هدف توسعه بخصوص توسعه شهری و روستایی بهبود کیفیت زندگی و خوشبختی افراد است؛ حال آنکه کیفیت زندگی مفهومی چند بعدی است و جنبه‌های مختلفی را دربرمی‌گیرد (قربانی، تیموری، ۱۳۸۹: ۴۹). هدف پژوهش حاضر بررسی و سنجش کیفیت زندگی روستایی از بعد اجتماعی است تا اثرات مولفه‌های چون؛ مولفه‌های فرهنگی، بهداشتی و سلامت، تفریحات و سرگرمی و نیازهای ضروری را در جامعه نمونه مورد بررسی قرار دهد.

مبانی نظری

توجه به کیفیت زندگی در جغرافیا که توسط جغرافی دانانی نظیر اسمیت و هاروی وارد این علم گردیده است، طی سال‌های اخیر اهمیت زیادی یافته است (جاجرمی، کلتنه، ۱۳۸۵: ۱). واژه کیفیت در لاتین (Qual) به معنی چیزی و چه و Quality به مفهوم چگونگی آمده و Qol از منظر واژگانی به معنی چگونگی زندگی و دربرگیرنده تفاوت‌های آن است که برای هر فرد، ویژه و یگانه، و متفاوت با دیگران است. بر اساس برداشت کامپ و همکاران مفهوم کیفیت زندگی به طور عمیقی از تفکر مرتبط با سلامت نشأت می‌گیرد و دیدگاه واحدی درباره علت آن وجود ندارد بر اساس دیدگاه پال، کیفیت زندگی به عنوان معیاری برای سنجش میزان برآورده شدن نیازهای روحی روانی و مادی جامعه تعریف گردیده و در این زمینه از کیفیت زندگی روستایی نیز به مفهوم چگونگی شرایط و وضعیت زندگی خانواده‌های روستایی یاد شده است (پورطاهری، افتخاری، فتاحی، ۱۳۹۰: ۱۶). آغاز بحث کیفیت زندگی به زمان ارسطو باز می‌گردد که در کتاب نیکو ماخس به موضوع سعادت انسانی می‌پردازد اینکه سعادت چیست؟ عبارت از چه فعالیت‌هایی است و چگونه می‌توان سعادت مند شد؟ ارسطو زندگی خوب را معادل شادکامی (Happiness) در نظر می‌گیرد و در عین حال به تفاوت این مفهوم در افراد مختلف می‌پردازد و ذکر

می‌کند سلامتی که باعث رضایت‌مندی در یک فرد بیمار می‌شود با ثروت که فرد فقیری را شاد می‌کند یکسان نیست و بیان می‌دارد که شادکامی نه تنها برای افراد مختلف معانی متفاوتی دارد بلکه برای یک فرد نیز در شرایط متفاوت معنی یکسانی نخواهد داشت. رویکرد آکادمیک به کیفیت زندگی از سال ۱۹۲۰ میلادی یعنی زمانی که پیگو در کتاب خود به نام اقتصاد و رفاه به این موضوع پرداخت سیر تازه‌ای یافت. از دهه ۱۹۳۰ محققان آمریکایی به ارزیابی کیفیت زندگی در مناطق مختلف کشور خود پرداختند و پس از آن این مفهوم مورد توجه دانشمندان علوم روان‌شناسی، اقتصاد، سیاست، جامعه‌شناسی، پزشکی به صورت یک موضوع میان رشته‌ای قرار گرفت (علوم پزشکی کرمانشاه، ۱:۱۳۸۸). چرا که همان‌طور شکل (۲) نشان می‌دهد ما می‌توانیم فرایندهای که بر مفهوم کیفیت زندگی در نواحی شهری و روستایی تاثیرگذار بوده را مشاهده کنیم و رهیافت‌های اثر بخش آن را در این نواحی بخصوص مناطق روستایی بصورت کارکردی مورد سنجش و ارزیابی قرار دهیم (Lesly Fallod.2009:39)

شکل (۲) فرایندهای تاثیر گذار بر کیفیت زندگی نواحی روستایی

Lesly Fallod.2009:39

اصولاً طرز نگاه، برداشت و برخورد انسان‌ها نسبت به نوع زندگی خود در کل، حسی که آن‌ها نسبت به چگونه زیستن خود دارند، مفهوم کیفیت زندگی را نسبی می‌نماید. می‌توان گفت آنجائی که افراد احساس می‌کنند تلاش‌هایی که اطرافشان صورت می‌گیرد باعث بهبود زندگی آن‌ها در ابعاد گوناگون می‌شود، مفهوم کیفیت زندگی را بهتر احساس می‌کنند. در گذشته، عمر بالا را در جوامع از معیارهای اصلی کیفیت زندگی بر می‌شمرند که این شاخص را نیز با شرایط اقتصادی و اجتماعی کشور به طور مستقیم قیاس می‌کردند، اما پس از مدتی، این نظریه منسوخ شد؛

چرا که برخی دانشمندان معتقد بودند کسی که خودکشی (مرگ داوطلبانه می‌کند و یا کسی که برای تأمین شادی و شادابی مجازی روی به مواد اعتیادآور، داروهای روان گردان و غیره می‌آورد، به طور قطع، عمر کمتری نسبت به بقیه دارد. یعنی کسی که به دلیل ناراضی بودن از زندگی به بن‌بست رسیده و شرایط موجود برایش قابل تحمل نبوده یا به دلیل ناامیدی یا ترس از آینده (به علت شهرت، ثروت، مقام) دست به خودکشی می‌زند یا به وسیله‌ای مجازی و کاذب پناه می‌برد، کمتر عمر می‌کند، لذا این شاخص نمی‌تواند شاخص اصلی و معیار مناسبی برای کیفیت زندگی به حساب آید. این دانشمندان اعتقاد داشتند خوشی و لذت بردن، سلامت زیستن، امنیت و رضایت خاطر افراد که هیچ کدام به معنای طول عمر نیست، معیارهای اصلی یک زندگی با کیفیت محسوب می‌شوند. شاخص‌های کیفیت زندگی؛ از دیدگاه جهانی، سطح رضایت‌مندی از زندگی تک تک افراد یک جامعه و به طور کلی، فاکتورهای اصلی کیفیت زندگی با شاخص‌های سلامت، ثبات و امنیت سیاسی، زندگی خانوادگی و اجتماعی، امنیت شغلی، آزادی‌های سیاسی و اجتماعی، موقعیت جغرافیایی و آب و هوایی، تساوی زن و مرد، سطح تحصیلات و نرخ رشد محصول ناخالص داخلی (GDP) ارزیابی و تعیین می‌شود. سطح متوسط و میانگین کیفیت زندگی در سال ۲۰۰۰ پس از بررسی ۷۴ کشور دنیا جمع‌آوری شد. این سطح با بررسی سطح رضایت‌مندی از زندگی طی چندین مطالعه گوناگون، حاکی از این واقعیت بود که در برخی کشورها، پیشرفت‌هایی چند وجهی در بعضی فاکتورها یا شاخص‌ها رخ داده است. توسعه انسانی و کیفیت زندگی؛ به‌طورکلی، برای ارزیابی توسعه انسانی در کشورها، از فاکتورهای چون امید به زندگی، استانداردهای مناسب زندگی، دانائی و توسعه جنسیتی استفاده می‌شود. شاخص توسعه انسانی (HDI) که در سال ۱۹۹۰ توسط سازمان ملل متحد ارایه شد بر اساس فاکتورهای فوق، به ارزیابی کشورهای گوناگون می‌پردازد. در واقع، عملکرد کشورها در زمینه‌های درآمد، شاخص فقر، داشتن زندگی سالم و دسترسی به خدمات و منابع، بحران‌های جهانی بهداشتی، تعهد به آموزش و پرورش، سواد و میزان حضور در برنامه‌های آموزشی، دستیابی به سطح شرافت‌مندانه زندگی برای شهروندان، عملکردهای اقتصادی (از جمله بدهی‌ها و سرمایه‌گذاری‌ها) بیکاری، انرژی و محیط‌زیست، برابری جنسیتی، مشارکت سیاسی مورد بررسی قرار گرفته و کشورها رتبه‌بندی می‌شوند. (شایق، سایت خبری آفتاب، ۱۳۸۷). کیفیت زندگی روستایی بیان‌گر تلاش و کوشش و رضایت مردم به بهبود شرایط زندگی، احساس امنیت و رفاه است، اما محققین بیان داشته‌اند که زندگی با کیفیت مناسب در مناطق روستایی زمانی توسعه می‌یابد که دولت‌ها بتوانند فرایندهای اقتصادی، اجتماعی و محیطی تاثیر گذار را به سطح روستا کشانده و شرایط زندگی برای ساکنان روستاها را هم‌تراز با زندگی جوامع شهری درآورند این امر محقق نمی‌شود مگر این‌که مردم در برنامه‌ها فراموش نشوند (Futa.Ewuola.81:2010). در رابطه با مشخصات، ویژگی‌ها، معیارهای سنجش کیفیت زندگی در نواحی روستایی، اهمیت آن در رشد و توسعه روستاها و نقش آن در کشورهای توسعه یافته و در حال توسعه، تحقیقات و پژوهش‌های گسترده و فراوانی صورت گرفته است، که جدول (۱) به پاره‌ای از این تحقیقات اشاره دارد.

جدول (۱): پیشینه تحقیق

ردیف	محققین	عنوان پژوهش	اهداف کار
۱	افشین کویکی	برنامه‌ریزی به منظور ارتقاء کیفیت زندگی شهری در مرکز شهر مورد پهنه مرکزی شهر خرم آباد. پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه تربیت مدرس در سال ۱۳۸۴	بررسی فرایندهای کیفیت زندگی و اثرات آن در مناطق شهری بصورت اصولی و برنامه‌ریزی شده
۲	میترا شایق	پیش به سوی زندگی با کیفیت در سال ۱۳۸۷	در این پژوهش شرایط بوجود آمده از فرایند تاثیرگذار بر کیفیت زندگی را مشخص نموده است
۳	محمدرضا رضوانی و حسین منصوریان	بررسی سنجش کیفیت زندگی بررسی مفاهیم، شاخص‌ها، مدل‌ها و ارائه مدل پیشنهادی برای توسعه نواحی روستایی در سال ۱۳۸۷	سنجش کیفیت زندگی در نواحی روستایی و ارائه راهکارهای علمی براساس مدل‌ها و شاخص‌های توسعه روستایی
۴	صدیقه لطفی	مفهوم کیفیت زندگی شهری تعاریف، ابعاد و سنجش آن در برنامه‌ریزی شهری ۱۳۸۸	پیامدهای کیفیت زندگی شهری و ارائه رویکردهای موثر در توسعه زندگی شهری
۵	مرضیه مختاری، جواد نظری	کتاب جامعه شناسی کیفیت زندگی ۱۳۸۹	رویکردها، نظریات جامعه شناختی در مورد کیفیت زندگی رامشخص نموده است
۶	فتاحی احدا...	بررسی و ارزیابی کیفیت زندگی در نواحی روستایی مطالعه موردی دهستان دلفان برای اخذ کارشناسی ارشد دانشگاه تربیت مدرس ۱۳۸۹	عوامل و نظریات تاثیر گذار بر کیفیت زندگی در نواحی روستایی را مورد نقد و بررسی قرار داده است
۷	Norman, Walzer	Quality of Life Rural Area. University wisconsin 1994	بررسی شرایط کیفیت زندگی در نواحی روستایی و ابعاد تاثیر گذار با توجه به ساختار اقتصادی و اجتماعی و محیطی مناطق روستایی پرداخته است.
۸	Jackie Brown, Ann Bowling, Terry Flynn	Models of Quality of Life: A Taxonomy, Overview and Systematic Review of the Literature. May, 2004	بررسی شرایط کیفیت زندگی با استفاده از روش‌های و مدل‌ها در جغرافیا بخصوص با استفاده از مدل تاسکونومی عددی پرداخته‌اند
۹	Denis Huschka, Roland Habich	Quality of life in rural areas. Processes of divergence and convergence. 2007	مباحث و مقالات و به‌خصوص گفتگوهای اساتید این زمینه را مورد تحلیل قرار داده است
۱۰	Lesly Fallo	What is quality of life? Supported by sanofi-aventis. www.whatseries.co.uk. 2009	تعاریفی از کیفیت زندگی و اصطلاحات مهم آن ارائه داده است

به نظر می‌رسد برای سنجش کیفیت زندگی در نواحی روستایی باید تمامی ابعاد و جنبه‌های تشکیل دهنده این مفهوم در نواحی روستایی شناسایی شوند تا بتوان تعریفی جامع و مشخص از کارکرد آن ارائه نمود (ربانی خوراسگانی، کیانپور، ۱۳۸۶: ۷۵). با وجود مجموعه‌ای از تحقیقاتی گسترده‌ای که در زمینه کیفیت زندگی توسط کارشناسان روستایی صورت گرفته باید بتوانیم شاخص‌های عینی و ذهنی را که شامل؛ درآمد، اشتغال، مسکن، آموزش و پرورش، زندگی بهتر و شرایط زیست محیطی و هم‌چنین تجارب ارزش‌ها، رفاه، شادی و رضایت از زندگی، سازگاری کیفیت زندگی اعم از روش‌های مبتنی بر نیازهای به دست آمده، سلسله مراتب نیازهای انسان، نیازهای کمبود گرسنگی، تشنگی، تنهایی، امنیت را با مدل‌های کلاسیک بهبود زندگی اجتماعی نظیر؛ سلامت روانی، شادابی، روحیه، رضایت‌مندی یکپارچه نمایم (Flynn, Brown, Bowling, 2004: 18). چرا که توسعه نواحی

روستایی با توسعه و بهبود کیفیت زندگی افراد روستایی هم‌سو شده است و زمانی روستاها به توسعه دست می‌یابند که کیفیت زندگی تغییر اساسی را پشت سر گذاشته باشد و این تغییرات در کیفیت زندگی سرآغازی شود که مراحل توسعه روستایی به صورت زیرساختی به مرحله‌ی اجرا درآید (Huschka, Roland Habich.2007:271)

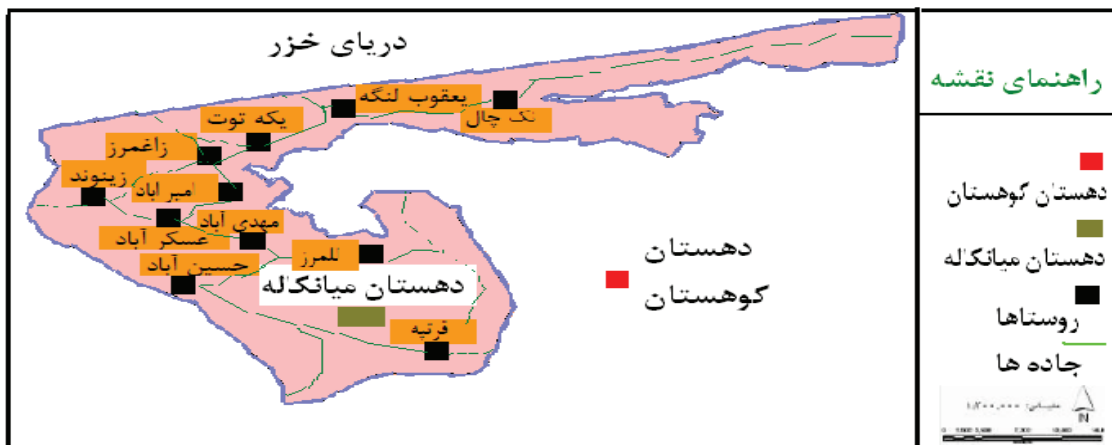
مواد و روش انجام تحقیق

این مقاله یک پژوهش کاربردی است. روش تحقیق بصورت پیمایشی و توصیفی-تحلیلی است. روش گردآوری اطلاعات نیز بصورت کتابخانه‌ای و میدانی از طریق پرسش‌نامه در قالب طیف لیکرت طراحی و اقدام به سنجش کیفیت زندگی روستایی از بعد اجتماعی در جامعه نمونه پرداخته است. جامعه آماری نیز مبتنی بر ۱۱ روستای تحت نفوذ از دهستان میانکاله در نقشه (۱)، جدول (۲) و سپس بر اساس روش کوکران ۱۵۴ خانوار به عنوان حجم نمونه تعیین و به روش تصادفی طبقه‌بندی برگزیده شده‌اند. سؤال تحقیق از طریق نرم‌افزار (SPSS) مبتنی بر آماره آزمون "T" ضریب هم‌بستگی اسپیرمن (correlation) و آنالیز واریانس مورد تحلیل قرار گرفته و از مدل‌های TOPSIS و TEV در اولویت‌بندی روستاها و مولفه‌ها اثرگذار بر جامعه استفاده شده است.

جدول (۲) روستاهای جامعه نمونه

روستا	بعد خانوار	تعداد جمعیت	تعداد نمونه
نمک چال	۷۸	۳۴۷	۱۴
یکه توت	۱۰۲	۴۱۶	۱۴
زاغمرز	۱۵۲۴	۵۸۴۵	۱۴
للمرز	۱۴۱	۵۱۶	۱۴
زینوند	۲۶۹	۱۴۷۴	۱۴
امیرآباد	۵۶۲	۲۱۳۱	۱۴
حسین‌آباد	۶۹۲	۲۶۶۱	۱۴
مهدی‌آباد	۱۲۰	۵۴۷	۱۴
عسکرآباد	۱۲۴	۵۳۷	۱۴
یعقوب‌لنگه	۲۴۶	۹۹۹	۱۴
قراتیه	۵۰۴	۱۸۸۴	۱۴

منبع: برنامه‌ریزی و دفتر امار و اطلاعات وزارت کشور (استانداری مازندران): ۱۳۸۵: ۲۸

نقشه (۱) روستاهای مورد مطالعه

هم‌چنین جدول (۳) تعداد گویه‌ها مورد بررسی سنجش کیفیت زندگی از بعد اجتماعی در روستاهای جامعه نمونه را نشان می‌دهد.

جدول (۳) شاخص‌ها و گویه‌های

گویه‌ها	شاخص‌ها
علاقه‌مندی به بیمه و تامین اجتماعی استفاده از تلوزیون و ماهواره. کاربرد دانش به‌دست آمده توسط تحصیل کرده‌ها در محیط زندگی حس مسولیتی تحصیل کرده‌گان درمقابل افراد روستا مطالعه کتاب و مجلات و نشریات توجه به صنایع دستی بومی کمک به جوانان بی‌ضاعت در جهت یادگیر علم و دانش علاقه به تحصیل در بین جوانان روستا پای‌بندی به تحکیم روابط خویشاوندی توجه به اعتقادات مذهبی احترام به بزرگان و رواج آن دربین فرزندان حفاظت و اهمیت به میراث فرهنگی حفظ آداب و رسوم گذشته نوع دوستی و انسان دوستی (همدردی با محرومان)، مشارکت در روستا.	فرهنگی
سلامت جسمانی (نداشتن استرس، افسردگی...) وجود چراغ در معابر عمومی دسترسی به پلیس سلامت جسمانی افراد روستا از (لحاظ اعتیاد، و...) استفاده از خمیردندان و مسواک استفاده از حمام شخصی استفاده از توالت بهداشتی مجهز در روستا دسترسی به پزشک، شرکت در ورزش‌های روستایی داروخانه، خانه بهداشت دسترسی به برق گاز و تلفن دسترسی به آب آشامیدنی سالم.	بهداشتی و سلامت
مصرف گوشت سفید (ماهی، مرغ و...) استفاده از مکمل‌های غذایی (مانند سویا به جای گوشت و...) استفاده از مواد غذایی صنعتی توجه به تغذیه کودکان مصرف برنج و حبوبات در سبد غذایی استفاده از لبنیات و تخم مرغ مصرف سبزیجات در خانواده دسترسی به گوشت قرمز	نیازهای ضروری
استفاده از فضاهای سبز در روستا تماشای برنامه‌های ورزشی برای نوجوانان گوش دادن به رادیو و تلوزیون استفاده از اینترنت توجه به بازی‌های بومی محلی در روستا علاقه به مسافرت دسته جمعی روستائیان به مکان‌های مقدس (مشهد...) برگزاری اردوهای روستایی برای جوانان (راهیان نور و...) علاقه فراوان به مسافرت‌های خانوادگی دسترسی به باشگاه ورزشی برای افراد روستا	تفریحات و سرگرمی

نتایج تحقیق

با توجه به مقایسه حد متوسط گویه‌های مورد ارزیابی در هر یک از مولفه‌ها کیفیت زندگی جامعه نمونه در جدول (۴) می‌توان استنباط نمود که کلیه مولفه‌های اجتماعی بالاتر از حد متوسط بوده و این رضایت از کیفیت زندگی به لحاظ آماری معنادار بر آورد شده است. و به نظر می‌رسد که مولفه‌های نیازهای اساسی و بهداشتی در سنجش کیفیت زندگی از بعد اجتماعی بیشترین تاثیر را داشته‌اند و هم‌چنین بر اساس جدول (۵) از طریق بررسی ضریب هم‌بستگی اسپیرمن در سطح جامعه نمونه (بین شاخص‌های فرهنگی، بهداشتی، تفریحی و نیازهای اساسی) رابطه مستقیم وجود دارد و با توجه به این که مقدار P. VALUE به دست آمده کمتر از مقدار آلفا ۰/۰۵ است

جدول (۴) سطح معناداری سنجش کیفیت زندگی

شاخص ها	اماره T	میانگین وضع موجود	حد متوسط گویه ها	سطح معناداری
فرهنگی	۷/۱۸	۴۱/۰۱	۲۸	۰/۰۰۱
بهداشتی	۵/۵۶	۲۱/۷۸	۲۰	۰/۰۰۰
تفریحی و سرگرمی	۴/۹۱	۱۷/۸۹	۱۸	۰/۰۰۴
نیازهای ضروری	۳/۶۵	۲۲/۱۰	۱۶	۰/۰۰۰

جدول (۵) محاسبه ضریب هم بستگی شاخص ها

نیاز اساسی	تفریحی	بهداشتی	فرهنگی	رابطه اسپیرمن	
*۰/۱۶۹	**۰/۳۱۶	**۰/۶۹۸	۱	رابطه اسپیرمن	فرهنگی
۰/۰۰۱	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰	SIG	
۱۵۴	۱۵۴	۱۵۴	۱۵۴	N	
**۰/۵۳۴	**۰/۵۵۵	۱	**۰/۶۹۸	رابطه اسپیرمن	بهداشتی
۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰	۰/۰۰۰	SIG	
۱۵۴	۱۵۴	۱۵۴	۱۵۴	N	
**۰/۴۶۰	۱	**۰/۵۵۵	**۰/۳۱۶	رابطه اسپیرمن	تفریحات و سرگرمی
۰/۰۰۰	۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	SIG	
۱۵۴	۱۵۴	۱۵۴	۱۵۴	N	
۱	**۰/۴۶۰	**۰/۵۳۴	*۰/۱۶۹	رابطه اسپیرمن	نیاز اساسی روان
۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۱	SIG	
۱۵۴	۱۵۴	۱۵۴	۱۵۴	N	

** هم بستگی معنادار

مدل (TOPSIS)

در برنامه ریزی توسعه روستایی روش های متفاوتی برای اولویت بندی روستاها از حیث توسعه یا برخورداری مورد توجه قرار گرفته است در این میان روش رتبه بندی براساس حل ایده آل، یکی از پرکاربردترین و مفیدترین روش ها جهت اولویت بندی روستاها است. در تحقیق حاضر از این تکنیک TOPSIS استفاده شده است. به خاطر اهمیت موضوع در زیر به تشریح مدل پرداخته شده است (عینالی، ۱۳۸۹: ۱۲۴).

مرحله اول: تشکیل ماتریس داده ها بر اساس n آترناتیو و k شاخص

$$A_{ij} = \begin{bmatrix} a_{11} & a_{12} & \dots & a_{1n} \\ a_{21} & a_{22} & \dots & a_{2n} \\ \cdot & \cdot & \dots & \cdot \\ \cdot & \cdot & \dots & \cdot \\ a_{m1} & a_{m2} & \dots & a_{mn} \end{bmatrix}$$

مرحله دوم: استاندارد نمودن داده ها و تشکیل ماتریس استاندارد از طریق رابطه زیر:

$$r_{ij} = \frac{a_{ij}}{\sqrt{\sum_{k=1}^m a_{kj}^2}}$$

$$R_{ij} = \begin{bmatrix} r_{11} & r_{12} & \dots & r_{1n} \\ r_{21} & r_{22} & \dots & r_{2n} \\ \cdot & \cdot & \dots & \cdot \\ \cdot & \cdot & \dots & \cdot \\ r_{m-1} & r_{m-2} & \dots & r_{mn} \end{bmatrix}$$

مرحله سوم: تعیین وزن هریک از شاخص‌ها w_i بر اساس $\sum_{i=1}^n w_i = 1$. در این راستا شاخص‌های دارای اهمیت

بیشتر از وزن بالاتری نیز برخوردارند.

$$V_{ij} = \begin{bmatrix} w_1 r_{11} & w_2 r_{12} & \dots & w_n r_{1n} \\ w_1 r_{21} & w_2 r_{22} & \dots & w_n r_{2n} \\ \cdot & \cdot & \dots & \cdot \\ \cdot & \cdot & \dots & \cdot \\ w_1 r_{m-1} & w_2 r_{m-2} & \dots & w_n r_{mn} \end{bmatrix}$$

مرحله چهارم: تعیین فاصله i امین آترناتیو از آترناتیو ایده‌آل (بالاترین عملکرد هر شاخص) که آن را با (A^*) نشان می‌دهند.

$$A^* = \left\{ \left(\max_i v_{ij} \mid j \in J \right), \left(\min_i v_{ij} \mid j \in j' \right) \right\}$$

$$A^* = \left\{ v_1^*, v_2^*, \dots, v_n^* \right\}$$

مرحله پنجم: تعیین فاصله i امین آترناتیو از آترناتیو حداقل (پایین‌ترین عملکرد هر شاخص) که آن را با (A^-) نشان می‌دهند.

$$A^- = \left\{ \left(\min_i v_{ij} \mid j \in J \right), \left(\max_i v_{ij} \mid j \in j' \right) \right\}$$

$$A^- = \left\{ v_1^-, v_2^-, \dots, v_n^- \right\}$$

مرحله ششم: تعیین معیار فاصله‌ای برای آترناتیو ایده‌آل (S_i^*) و آترناتیو (S_i^-) .

$$S_i^* = \sqrt{\sum_{j=1}^n (v_{ij} - v_j^*)^2}$$

$$S_i^- = \sqrt{\sum_{j=1}^n (v_{ij} - v_j^-)^2}$$

مرحله هفتم: تعیین ضریبی که برابر است با فاصله آلترناتیو حداقل (S_i^-) تقسیم بر مجموع فاصله آلترناتیو حداقل (S_i^-) و فاصله آلترناتیو ایده آل (S_i^*) که آن را با (C_i^*) نشان داده و از رابطه زیر استفاده می‌شود:

$$C_i^* = \frac{S_i^-}{S_i^- + S_i^*}$$

مرحله هشتم: رتبه بندی آلترناتیوها براساس میزان C_i^* . میزان فوق بین صفر و یک $(0 \leq C_i^* \leq 1)$ در نوسان است. در این راستا $C_i^* = 1$ نشان دهنده بالاترین رتبه و $C_i^* = 0$ نیز نشان دهنده کمترین رتبه است. نتایج تحقیق مندرج در جدول (۶) مبین آن است که از میان شاخص‌های تاثیرگذار بر سنجش کیفیت زندگی نواحی روستایی که از طریق روش رتبه‌بندی توانی انجام پذیرفته است، شاخص نیاز اساسی با رتبه (۱) و وزن استاندارد شد $۰/۴۶۴$ بیشترین ارزش عددی وزنی را به خود اختصاص داده است.

جدول (۶) وزن‌دهی به شاخص‌ها به روش توانی

شاخص‌ها	نیاز اساسی	فرهنگی	بهداشتی	تفریحات و سرگرمی
رتبه مستقیم	۱	۲	۳	۴
توان وزنی	۲۵	۱۶	۱۰	۵
وزن استاندارد شده	۰/۴۶۴	۰/۲۸۶	۰/۱۶۸	۰/۰۹۰

نتایج تحقیق بر اساس آزمون تحلیل واریانس همان‌طور که جدول (۷) نشان می‌دهد این تفاوت در شاخص فرهنگی، بهداشتی، تفریحی و نیاز اساسی از سطح معناداری کمتر $۰/۰۵$ برخوردار است.

جدول (۷) برآورد میانگین شاخص‌ها از طریق آنالیز واریانس

میانگین شاخص‌ها				
روستاها	نیاز اساسی	فرهنگی	بهداشتی	تفریحی
نمک‌چال	۴۰/۴۹	۳۷/۱۵	۳۴/۷۵	۳۰/۹۱
یکه‌توت	۳۶/۰۱	۲۹/۶۷	۳۷/۵۹	۳۳/۳۱
زاغمرز	۴۴/۲۵	۳۸/۷۸	۳۴/۴۰	۳۷/۲۵
للمرز	۳۹/۱۱	۴۱/۴۵	۳۹/۳۰	۳۸
زینوند	۴۷/۰۱	۴۳/۵۹	۴۰/۲۳	۳۸/۰۱
امیرآباد	۴۴	۴۰/۳۶	۳۶	۳۵
حسین‌آباد	۳۹/۸۶	۴۲/۲۷	۳۵/۸۰	۳۸/۱۷
مهدی‌آباد	۴۵/۸۵	۴۶/۷۵	۳۶/۹۵	۳۹/۵۱
عسکرآباد	۴۲/۵۶	۴۶/۲۱	۴۰/۶۰	۴۶/۹۱
یعقوب‌لنگه	۳۹/۷۵	۴۰/۴۷	۳۸/۷۸	۳۶/۶۵
قرتبه	۴۱/۱۰	۳۸/۳۶	۴۲/۷۶	۴۰/۹۴
سطح معناداری	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۴	۰/۰۰۰

نتایج تحقیق نشان می‌دهند که با بهره‌گیری از روش تاپسیس در جهت رتبه‌بندی روستاهای دهستان میانکاله به‌شهر متناسب با تاثیرپذیری از ابعاد کیفیت زندگی و بر حسب اوزان مورد محاسبه در هر شاخص همان‌طور که جدول (۸) نشان می‌دهد روستاهای امیرآباد، زینوند، زاغمرز به ترتیب از بیشترین تاثیرپذیری و روستاهای نمک‌چال یعقوب لنگه از کمترین تاثیرپذیری برخوردار بوده‌اند.

جدول (۸) اولویت‌بندی روستاها بر اساس کیفیت زندگی، با استفاده از روش تاپسیس

اولویت	ضریب CI	روستاها
۱۱	۰/۷۶۸۹۵	نمک‌چال
۷	۰/۴۴۹۷۸	یکه‌توت
۳	۰/۱۵۰۶	زاغمرز
۹	۰/۶۹۰۰۲	للمرز
۲	۰/۰۳۲۱۸	زینوند
۱	۰/۰۰۲۱۲	امیرآباد
۴	۰/۱۹۷۰۸	حسین‌آباد
۸	۰/۵۷۸۸۶	مهدی‌آباد
۵	۰/۲۷۵۲۲	عسکر‌آباد
۱۰	۰/۷۰۰۵۵	یعقوب‌لنگه
۶	۰/۳۴۵۶۱	قرتبه

تکنیک بردار ویژه (TEV)

تکنیک بردار ویژه را یکی از روش‌های قوی در تعیین اوزان شاخص‌ها می‌توان دانست، زمانی که ماتریس D ثبات کامل نداشته باشد. در این روش از تجزیه ماتریس مربع و عکس‌پذیری D به «بردار ویژه»^۳ و به ازای عنصر «ماکزیمم ویژه» آن (λ) با تابع ذیل استفاده می‌شود.

$$D.W = \lambda \text{MAX}.W$$

این روش را به فرایند میانگین‌گیری ساده نیز می‌توان تفسیر کرد به گونه‌ای که بردار نهایی W_i از میانگین‌گیری کلیه طرق ممکن برای مقایسه شاخص‌ها مطابق تابع ذیل با یکدیگر حاصل می‌شود زیرا:

$$W_i = \sum_{j=1}^n a_{ij}.w_j / \lambda_{\max}$$

بنابراین بردار ویژه را یک روش طبیعی در محاسبه اوزان می‌توان تلقی کرد که تکنیک مناسبی برای اولویت‌بندی شاخص‌ها یا گزینه‌های موجود می‌تواند باشد. از دیگر ویژگی‌های این تکنیک آن است که بردار ویژه از طریق تابع ذیل درجه ناسازگاری اطلاعات موجود در ماتریس D را می‌تواند مشخص کند:

$$C.I = \lambda_{\max} - N / N - 1$$

پروفسور ساعتی برای محاسبه درجه ناسازگاری از یک شاخص تصادفی (R.I) بهره‌گرفته که در آن همان‌طور در جدول (۹) نشان می‌دهد به ازای ارزش‌های مختلف N توسط تولید ماتریس‌های D و محاسبه میانگین $C.I$ اعداد زیر بوجود آمده‌اند:

جدول (۹) شاخص تصادفی (R.I) جهت محاسبه درجه سازگاری

N	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷
R.I	۰/۰	۰/۰	۰/۵۸	۰/۹۰	۱/۱۲	۱/۲۴	۱/۳۲
۸	۹	۱۰	۱۱	۱۲	۱۳	۱۴	۱۵
۱/۴۱	۱/۴۵	۱/۴۹	۱/۵۱	۱/۵۳	۱/۵۶	۱/۵۷	۱/۵۹

³ -Eigenvector

با مفروض بودن R.I «نسبت ثبات» را از طریق تابع ذیل می توان محاسبه کرد (پورطاهری، ۱۳۸۹: ۹۴).

$$C.R = C.I / R.I$$

بررسی اوزان و اهمیت متغیرها در شکل دهی اثرات کیفیت زندگی در روستاهای مورد مطالعه

	بهداشتی	فرهنگی	نیاز اساسی	تفریحی
مولفه های بهداشتی	۳	۳/۲	۳	۳/۴
مولفه های فرهنگی	۲	۱	۲	۱/۲
مولفه های نیاز اساسی	۱	۱/۲	۱	۱/۴
مولفه های تفریحی	۴	۴	۴	۴

$$D = \begin{matrix} & X1 & X2 & X3 & X4 \\ \begin{matrix} X1 \\ X2 \\ X3 \\ X4 \end{matrix} & \begin{bmatrix} 3 & 3/2 & 3 & 3/4 \\ 2 & 1 & 2 & 1/2 \\ 1 & 1/2 & 1 & 1/4 \\ 4 & 4 & 4 & 4 \end{bmatrix} \end{matrix}$$

انتقال یکم

$$D^1.e = \begin{bmatrix} 8/45 \\ 4/5 \\ 2/5 \\ 13 \end{bmatrix} \quad e^1 \cdot D^1.e = (1111) \quad \begin{bmatrix} 1/45 \\ 4/5 \\ 2/5 \\ 13 \end{bmatrix} = 9/41$$

$$w^1 = D^1.e / e^1 \cdot D^1.e = (0/289,0/157,0/096,0/456)$$

انتقال دوم

$$D^2 = D \cdot D \quad \begin{bmatrix} 3 & 3/2 & 3 & 3/4 \\ 2 & 1 & 2 & 1/2 \\ 1 & 1/2 & 1 & 1/4 \\ 4 & 4 & 4 & 4 \end{bmatrix} \times \begin{bmatrix} 3 & 3/2 & 3 & 3/4 \\ 2 & 1 & 2 & 1/2 \\ 1 & 1/2 & 1 & 1/4 \\ 4 & 4 & 4 & 4 \end{bmatrix}$$

$$D^2.e = \begin{bmatrix} 52 \\ 34 \\ 16/5 \\ 11 \end{bmatrix} \quad e^2 \cdot D^2.e = (2222) \quad \begin{bmatrix} 104 \\ 68 \\ 33/5 \\ 142 \end{bmatrix} = 347/5$$

$$w^2 = D^2.e / e^2 \cdot D^2.e = (0/299,0/195,0/096,0/408)$$

انتقال سوم

$$D^3 = D^2 \cdot D \begin{bmatrix} 1 & 10/5 & 1 & 5/5 \\ 12 & 9 & 12 & 3 \\ 6 & 3/5 & 6 & 1/25 \\ 20 & 16 & 2 & \end{bmatrix} \times \begin{bmatrix} 3 & 3/2 & 2 & 3/4 \\ 2 & 1 & 2 & 1/2 \\ 1 & 1/2 & 1 & 1/4 \\ 4 & 4 & 4 & 1 \end{bmatrix}$$

$$D^3 e = \begin{bmatrix} 333/5 \\ 202/5 \\ 102/5 \\ 419/5 \end{bmatrix} \quad e^3 D^3 \cdot e = (3333) \quad \begin{bmatrix} 991/5 \\ 601/5 \\ 301/5 \\ 1431/5 \end{bmatrix} = 3351/75$$

$$w^3 = D^3 e / e \cdot D^3 \cdot e = (0/297,0/181,0/091,0/429)$$

انتقال چهارم

$$D^4 = D^3 \cdot D \begin{bmatrix} 115 & 7/5 & 115 & 24/25 \\ 74 & 36 & 74 & 1/5 \\ 36 & 20/5 & 36 & 10 \\ 112 & 100 & 112 & 35/5 \end{bmatrix} \times \begin{bmatrix} 3 & 3/2 & 2 & 3/4 \\ 2 & 1 & 2 & 1/2 \\ 1 & 1/2 & 1 & 1/4 \\ 4 & 4 & 4 & 1 \end{bmatrix}$$

$$D^4 e = \begin{bmatrix} 2014 \\ 1452/5 \\ 591/5 \\ 2902/5 \end{bmatrix} \quad e^4 D^4 \cdot e = (4444) \quad \begin{bmatrix} 1056 \\ 5010 \\ 2295 \\ 11614 \end{bmatrix} = 27075$$

$$w^4 = D^4 e / e \cdot D^4 \cdot e = (0/297,0/185,0/088,0/428)$$

انتقال پنجم

$$D^5 = D^4 \cdot D \begin{bmatrix} 115 & 40/5 & 115 & 111/25 \\ 442 & 251 & 442 & 110/5 \\ 405 & 132/5 & 405 & 56/25 \\ 102 & 516 & 102 & 257/5 \end{bmatrix} \times \begin{bmatrix} 3 & 3/2 & 2 & 3/4 \\ 2 & 1 & 2 & 1/2 \\ 1 & 1/2 & 1 & 1/4 \\ 4 & 4 & 4 & 1 \end{bmatrix}$$

$$D^5 e = \begin{bmatrix} 12415/5 \\ 1111/5 \\ 3706/5 \\ 17900/5 \end{bmatrix} \quad e^5 D^5 \cdot e = (55555) \quad \begin{bmatrix} 62071/5 \\ 31511/5 \\ 1532/5 \\ 19502/5 \end{bmatrix} = 208701/25$$

$$w^5 = D^5 \cdot e / e \cdot D^5 \cdot e = (0/297,0/184,0/088,0/428)$$

همان‌طور که مشاهده می‌کنیم هم‌گرایی فرایند انتقالات در انتقال پنجم رخ داده است. به‌طوری که w^5 اوزانی برابر با w^4 را نشان می‌دهد. مطابق جدول (۱۰) و جدول (۱۱) می‌توان w^5 را مشخص کننده بردار ویژه نهایی و تعیین کننده اوزان متغیرهای تاثیر گذار بر نواحی روستایی دهستان میانکاله از بعد اجتماعی دانست و هم‌چنین ضریب ثبات ماتریس D در جهت سازگاری در این مناطق روستایی را مشاهده نمود.

جدول (۱۰) اولویت بندی متغیرهای تاثیرگذار در نواحی روستایی

وزن متغیرها	
۰/۴۲۸	تغذیه و نیازهای ضروری
۰/۲۹۷	فرهنگی آموزش
۰/۱۸۴	بهداشت و سلامت
۰/۰۸۴	تفریحات و سرگرمی

جدول (۱۱) ضریب ثبات ماتریس D جهت حصول به درجه سازگاری در نواحی روستایی

$$\Lambda_{max} = \sum a_{ij} \cdot w_j / W_i = 1(0/088) + 1/2(0/184) + 1/3(0.297) + 1/4(0/428) \div 0/088 = 4.386$$

$$C.I = 4.386 - 4 \div 2 = 0/193$$

$$C.R = C.I \div R.I = 0/193 \div 0/90 = 0/214$$

لذا از آنجایی که $C.R > 0/1$ بنابراین ماتریس D دارای سازگاری پایین است.

جمع بندی و نتیجه گیری

هر چند که ارتقاء کیفیت زندگی در مقیاس های فردی و اجتماعی از دیر باز مورد توجه برنامه ریزان قرار داشته است اما در دهه های اخیر و با اولویت یافتن هدف اجتماعی توسعه و تدوین آن ها در قالب برنامه های توسعه به تدریج نگرش انسانی و جامعه شناختی پیرامون کیفیت زندگی در ادبیات توسعه و همچنین برنامه ریزی ها و سیاست گذاری های کلان کشورهای پیشرفته راه یافته است. توجه به آنچه که ذکر گردید، می توان گفت که در زمان حاضر اتفاق نظر چندانی در زمینه مفهوم کیفیت زندگی وجود ندارد، ولی اگر مشترکات این تعاریف مدنظر قرار گیرد، در آن صورت می توان گفت که کیفیت زندگی عبارت است از شرایط بهتر زندگی که در آن توازن، هماهنگی، مطلوبیت و برابری عادلانه نهادینه شده یا زمینه های لازم برای زندگی همراه با سلامت، امنیت، آسایش، آرامش، نشاط، خلاقیت و زیبایی پدید آمده باشد. با این نگرش مقاله حاضر با هدف سنجش کیفیت زندگی در نواحی روستایی (بعد اجتماعی) از دید جامعه نمونه صورت گرفته است که یافته های تحقیق نشان می دهند که متغیرهای چون؛ متغیر فرهنگی، آموزشی، بهداشت و سلامت، تفریحات و سرگرمی و تغذیه و نیازهای اساسی بالاتر از حد متوسط ارزیابی شده اند. که مقدار سطح معناداری پایین تر از سطح آلفا 05/ بوده است می توان استنباط کرد که رابطه معناداری بین کیفیت زندگی ساکنین روستایی دهستان میانکاله از بعد اجتماعی وجود دارد. و همچنین بر اساس جدول (۵) از طریق بررسی ضریب هم بستگی اسپیرمن در سطح جامعه نمونه (بین شاخص های فرهنگی، بهداشتی، تفریحی و نیازهای اساسی) و با توجه به این که مقدار P.VALUE به دست آمده کم تر از مقدار آلفا 05/ است یک نوع رابطه مستقیم وجود دارد و با توجه به بهره گیری از روش تاپسیس TOPSIS در جهت رتبه بندی روستاهای دهستان میانکاله به شهر متناسب با تاثیر پذیری از ابعاد کیفیت زندگی و بر حسب اوزان مورد محاسبه در هر شاخص همان طور که جدول (۸) نشان می دهد روستاهای امیرآباد، زینوند، زاغمرز به ترتیب از بیشترین تاثیر پذیری و روستاهای نمک چال یعقوب لنگه از کم ترین تاثیر پذیری برخوردار بوده اند و در نتیجه بر اساس مدل V TE و نتایج به دست آمده نشان می دهد که در بین متغیرها اجتماعی تاثیرگذار بر روستاها متغیر تغذیه و نیازهای ضروری دارای بیشترین اولویت در بین ساکنان روستایی و متغیر تفریحات و سرگرمی با کم ترین اولویت می باشند.

منابع

- پورطاهری، مهدی (۱۳۸۹). کاربرد روش‌های تصمیم‌گیری چند شاخصه در جغرافیا. تهران: سمت. چاپ اول.
- پورطاهری، مهدی. افتخاری، عبدالرضا. فتاحی، احد (۱۳۹۰). ارزیابی کیفیت زندگی در نواحی روستایی مطالعه موردی: دهستان خاوه شمالی، لرستان. پژوهش‌های جغرافیای انسانی، شماره ۷۶، تابستان.
- جاجرمی، کاظم. کلته، ابراهیم (۱۳۸۵). سنجش کیفیت زندگی در شهر از نظر شهروندان مطالعه موردی گنبد قابوس. مجله جغرافیا و توسعه پاییز و زمستان.
- دانشگاه علوم پزشکی کرمانشاه (۱۳۸۸)، ارتباط کیفیت زندگی با سلامتی. شبکه بهداشت و درمان پاوه آذر
- ربانی خوراسگانی، علی. کیانپور مسعود. مدل پیشنهادی برای سنجش کیفیت زندگی مطالعه موردی شهر اصفهان. مجله دانشکده ادبیات و علوم انسانی ۱۵، شماره ۵۸-۵۹
- رضوانی محمدرضا، منصوریان حسین، احمدی فاطمه (۱۳۸۸). ارتقای روستاها به شهر و نقش آن در بهبود کیفیت زندگی ساکنان محلی مطالعه موردی: شهرهای فیروزآباد و صاحب در استان‌های لرستان و کردستان. Archive of SID
- رضوانی، محمدرضا، منصوریان، حسین (۱۳۸۷). سنجش کیفیت زندگی: بررسی مفاهیم، شاخص‌ها، مدل‌ها و ارائه مدل پیشنهادی برای نواحی روستایی. فصل‌نامه روستا و توسعه، سال ۱۱، شماره ۳، پاییز
- شایق، میترا (۱۳۸۵). پیش به سوی زندگی با کیفیت. ماه‌نامه اقتصاد خانواده. برگرفته از سایت www.aftabir.com ۲۷ تیر.
- شناسنامه آبادی دهستان‌ها و بخش‌های استان مازندران، وزارت کشور استناداری مازندران معاونت برنامه‌ریزی دفتر آمار و اطلاعات. جلد اول ۱۳۸۵
- عینالی، جمشید (۱۳۸۹). ظرفیت سازی برای کاهش اثرات سوانح طبیعی (زلزله) در مناطق روستایی نمونه موردی شهرستان خداوند رساله‌ی دکترا دانشگاه تربیت مدرس.
- فتاحی، احد (۱۳۸۹). ارزیابی کیفیت زندگی در نواحی روستایی مطالعه موردی: شهرستان دلفان پایان‌نامه دوره کارشناسی ارشد رشته جغرافیا و برنامه‌ریزی روستایی. دانشگاه تربیت مدرس. دانشکده علوم انسانی.
- قربانی، رسول. تیموری، راضیه (۱۳۸۹). تحلیلی بر نقش پارک‌های شهری در ارتقای کیفیت زندگی شهری با استفاده از الگوی seeking-escaping نمونه موردی پارک‌های شهری تبریز. فصل‌نامه پژوهش‌های جغرافیا انسانی شماره ۷۲ زمستان
- لطفی، صدیقه (۱۳۸۸). مفهوم کیفیت زندگی شهری: تعاریف، ابعاد و سنجش آن در برنامه‌ریزی شهری فصل‌نامه علمی پژوهشی جغرافیای انسانی - سال اول، شماره چهارم، پاییز
- کوکبی، افشین (۱۳۸۴). برنامه‌ریزی به منظور ارتقاء کیفیت زندگی شهری در مرکز شهر مورد پهنه مرکزی شهر خرم‌آباد. پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه تربیت مدرس
- Denis Huschka, Roland Habich (2007). Quality of life in rural areas. Processes of divergence and convergence.
- Christopher Best, B.A (1996). The Quality of Rural and Metropolitan Life. University (Burwood).
- Lesly Fallo (2009). What is quality of life? Supported by sanofi-aventis. www.whatisseries.co.uk.
- Jackie Brown, Ann Bowling, Terry Flynn (2004). Models of Quality of Life: A Taxonomy, Overview and Systematic Review of the Literature.
- Norman, Walzer (1994). Quality of Life Rural Area. University Wisconsin.